

inveniri aliquod genus cujus una tantum sit species. Genus enim dividitur in species per oppositas differentias. Oportet autem si unum contrariorum invenitur in natura et reliquum inveniri (contraria enim simul innolescunt, ut perfectum et imperfectum.) Et ideo si una species invenitur, invenitur et alia. Una autem species dividitur in diversa individua per divisionem materiae (quæ, ut ostendetur in Anthropol., est principium individuationis.) Contingit autem totam materiam alicui speciei proportionatam sub uno individuo comprehendere, et tunc non est nisi unum individuum sub una specie.» Hoc a fortiori accidit quum species recipitur in substantia spirituali. Tunc enim in diversa individua non dividitur, nam substantia hujusmodi indivisibilis est; quod quidem de angelis verum est, nam unicus angelus constituit unamquamque speciem angelorum, quæ numerice non potest multiplicari, ut ostenditur in expositione principii individuationis. (9.)

4. Proprium constituitur in ratione universalis per respectum ad inferiora speciei, nam in omnibus adest, et praedicatur de illis *in quale necessario*, ut dictum est.

(9) De principio individuationis existit quaestio profundissima Divi Thome in t. 10, Summæ Romanæ pag. 156. ubi late et sapientissime de eo agit. omnino videnda.

5. Accidens constituitur in ratione universalis per respectum ad inferiora speciei, in quibus potest adesse vel non adesse, et de quibus praedicatur *in quale contingenter*, ut explicavimus. (10)

§ 4. De proprietatibus universalium

Duplex assignari solet proprietas universalium, perpetuitas scilicet et praedicabilitas. Perpetuitas pertinet ad quaestionem de ideis, et tractabitur in anthropologia. De praedicabilitate hic tantum agatur.

Praedicatio triplex est, materialis scilicet, identica et formalis.—Materialis est ea in qua praedicatum et subjectum sunt quidem a parte rei eadem res, attamen in conceptu unum, nullo modo includitur ab alio; ut, quum dico *animalitas est rationalitas*, ista propositio est materialiter vera, quia in homine animalitas et rationalitas sunt eadem res; attamen formaliter loquendo est falsa quia conceptus animalitatis nullo modo includit conceptum rationalitatis.—Identica ea est in qua praedicatum omnibus modis idem est cum subjecto, ut dum dico: *Petrus est Petrus*.—Formalis mediat inter utramque, et est quando praedicatum nec omnino idem est, nec formaliter

[10.] Vide Goudin loco in superiori annotatione citato; et Boselli t. 1. q. 7.

diversum a subjecto, sed unum aliquatenus includit aliud, id est predicatum includit subjectum in potentia, et subjectum actu continet praedicatum, ut dum dico: *homo est animal*, animal in potentia continet hominem, et homo actu continet animalitatem.

Adhuc, aliquid praedicatur dupliciter: in concreto et in abstracto; in concreto, quum significatum formale praedicati attribuitur subjecto cui inhaeret ut: *homo est rationalis*; in abstracto quum substantivus abstractus praedicatur de alio substantivo abstracto, ut: *humanitas est rationalitas*.

Praeterea inter abstracta substantialia et accidentalia illud intercedit discrimen quod abstractum substantiale, quum sit assentialiter principium seu pars sui concreti debet semper sumi ut tale; *humanitas* v. g. ut principium quo homo est homo; *animalitas* ut id quo homo est animal. Abstractum vero accidentale, quum sit tantum secundum quid et accidentaliter pars, absolute autem ens completum in suo genere, per ordinem quidem ad concretum accidentale debet sumi ut pars aut principium quo illud est tale; sed absolute habet rationem totius, et intelligi debet veluti ad modum per se subsistentis, ut *albedo*, in quantum refertur ad *parietem album* qui est concretum accidentale, sumitur ut pars hujus concreti; in quantum autem ad nullum concretum refertur, quod possibile

est, quia non necessario sed contingenter componitur cum subjecto habet rationem totius, ut *albedo* per abstractionem separata. His ita praenotatis, sic praedicabilitas ordinatur:

1.º Genus et species in substantiis debent praedicari in concreto. Unde illa propositio: *homo est animal*, est vera praedicatio generis de specie, non autem ista: *humanitas est animalitas*. Et ista est vera praedicatio speciei de individuo: *Petrus est homo*, non vero, ut aiunt, *petreitas est humanitas*.

2.º E contra in accidentibus genus et species debent praedicari in abstracto. Unde ista praedicatio est vere generis de specie: *albedo est color*, non autem ista *album est coloratum*.

3.º Differentia, proprium et accidens praedicari debent in concreto de suis inferioribus, quia praedicantur *in quale* et per modum alicujus adjectivi; ergo et in concreto, nam omne adjectivum est concretum. (11)

(11) Vide Goudin log. maj. p. 1. disp. 1. q. 3. per totum et Roselli t. q. 9. et 10.

PROPOSITIONES SEU CONCLUSIONES AD SUPERIOREM SECTIONEM SPECTANTES.

1.^a Praeter voces et ideas sunt in ipsis individuis quaedam naturae universales ante omnem mentis operationem, non

004492

SECTIO TERTIA.

De prædicamentis.

Modis secundum quos unum, scilicet universale, dicitur de alio, explicatis, nunc ea quæ dicuntur de alio distribuenda sunt in quasdam classes et universalissima genera, quæ vocantur prædicamenta, græce *categoriae*.

Prædicamenta definiuntur: suprema genera eorum quæ prædicantur de prima substantia, seu series attributorum realium sub uno primo genere ordinatorum. Tota præ-

quidem formaliter, sed tantum fundamentaliter (Iac qvier p. 1. log. c. 2. q. 1.; Roselli t. 1. q. 6.; et Goudin log. maj. q. 1. disp. 1. a. 1. et 2.)

- 2.^a Universale logicum recte et adæquate dividitur in quinque prædicabilia. Roselli q. 7. t. 1. et Goudin lo^s. maj. p. 1. disp. 1. q. 1. a. 4.
- 3.^a Genus non potest salvari in unica specie; bene tamen species in unico individuo. (Goudin log. maj. disp. 1. p. 1. q. 2. a. 5. et Rosepli t. 1. q. 7. n. 7 et 8.)
- 4.^a In substantiis creatis neque abstracta de concretis, neque concreta de abstractis prædicari possunt: bene tamen in accidentibus, abstracta de concretis. Roselli t. 1. q. 9. n. 1. et 2.

dicamentorum quaestio in tres paragraphos dividitur, quorum primus erit de quibusdam præambulis, seu, ut vocant, de antepædicamentis, secundus vero et præcipuus de prædicamentis, tertius demum de postpædicamentis.

§ 1. *De antepædicamentis.*

Triplex est respectus in prædicamentis: 1.º enim respiciunt ens in communi quod dividunt; 2.º respiciunt substantiam quam denominant; 3.º respiciunt sua inferiora tanquam suprema eorum genera. Respectu entis prædicamenta sunt analogia, ut in metaphisica ostendetur, respectu suorum inferiorum sunt univoca; respectu substantiæ sunt denominativa. His positis sic ordinantur et exponuntur quinque antepædicamenta.

1. Primum antepædicamentum comprehendit univoca, analogia, æquivoca et denominativa. De univocis, analogis et æquivocis, tractavimus (vide supra p. 25.) Notandum est tantum quod illic agebatur de terminis, hic vero agitur de rebus per talia nomina significatis. Hanc differentiam indicare satis erit, addendo quod termini solent dici: univoca univocantia, analogia analogantia, æquivoca æquivocantia; e contra vero res significatae dicuntur: univoca univocata, analogia analogata, æquivoca æquivocata.

Denominativa tantum igitur explicanda

sunt. Sic exprimunt scholastici quae ab aliqua forma nomen habent solo vocis casu diversum, ut a grammatica dicitur grammaticus, a philosophia philosophus, et hoc modo substantia denominatur ab aliis praedicamentis, ut a quantitate quanta, a qualitate qualis, a relatione relata, &c.

2. Secundum antepaedicamentum est complexum et incomplexum. Complexa sunt quae plura simul comprehendunt, ut *homo albus* comprehendit duas essentias, hominis scilicet et albedinis. Incomplexa sunt quae aliquid simplex exprimunt, ut homo, virtus, albedo, &c.

3. Tertium antepaedicamentum est sequens regula: "Quando aliquid praedicatur de subjecto, quidquid dicitur de praedicato dicitur de subjecto;" quod intelligendum est de praedicatis primae intentionis, non vero de praedicatis secundae intentionis. Sic, quia animal dicitur de homine, quidquid convenit realiter animali, convenit etiam homini, v. g. esse sensitivum, dormitivum, vivens, &c. Attamen praedicata secundo intentionalia animalis, v. g. quod sit genus, quod sit contrahibile per differentias, &c., non conveniunt homini. Ratio hujus regulae est quia praedicatum continetur in subjecto. Unde quidquid pertinet ad praedicatum debet etiam competere subjecto. Prepter hanc regulam, in coordinatione praedicamentali

semper superiores gradus cum suis proprietatibus includuntur in inferioribus, ut vivens in animali, animal in homine, et homo cum duobus aliis in Petro. Hinc est quod S. Thomas saepe utitur ista regula quam sic exprimit: "Semper prius includitur in posteriori."

4. Quartum antepaedicamentum est alia regula quae sic se habet: "Duorum generum non subalternatim positorum diversae sunt differentiae; in generibus vero subalternatim positis nihil prohibet easdem esse differentias." Quoad primam partem regulae, scientia, quae est de genere accidentium, et animal, quod est de genere substantiarum non subalternatim ponuntur, et ideo non constituentur per easdem differentias; quoad secundam partem, planta, animal et homo subalternatim posita in genere substantiae per eadem differentiam a lapide differunt scilicet per vitalitatem quae est differentia superior inclusa in speciebus inferioribus, nam vitalitas in planta, in animali et in homine reperitur.

5. Quintum antepaedicamentum est divisio entis incomplexi in decem praedicamenta quae sunt: substantia, quantitas, relatio, qualitas, actio, passio, quando, ubi, situs et habitus, quae omnia duobus versiculis sequentibus, servato praedicamentorum ordine, comprehenduntur.

Arbor sex servos fervore refrigerat ustos.
Ruri cras stabo, sed tunicatus ero. (12)

Ens, conceptus scilicet universalis totius entis abstrahens ab unoquoque singulari, in ratione generis non constituitur, nullas enim differentias essentielles continet. Divagatur enim per omnes categorias, et de illis analogice tantum praedicatur (vide supra p. 25.) Ens dividitur statim in substantiam et accidens, scilicet in ens quod existit in alio, et ideo de substantia et accidente praedicatur per analogiam proportionalitatis. Dicitur etiam transcendentalis, quia non solum est in omnibus sed adhuc super omnia praedicamenta.

Divisio entis in decem praedicamenta, percelebris et antiquissima, sic verificatur:

Tot sunt suprema genera quot sunt modi generales essendi. Sed sunt decem modi generales essendi. Etenim quidquid est vel in seipso subsistit vel in alio: si prius, ut homo, lapis, angelus, dicitur substantia, quae est supremum genus; si posterius, ut color, sapor, figura, dicitur accidens, quod rursus di-

[12] *Arbor* substantiam significat, *sex* quantitatem, *servos* relationem, *fervore* qualitatem, *refrigerat* actionem, *ustos* passionem, *ruri* locum aut ubi, *cras* tempus aut quando, *stabo* situm, postrema vero *revva tunicatus ero* habitum, (ita Iacqvier.)

viditur in novem suprema genera. Quidquid enim accidit substantiae, vel eam extendit, et sic est quantitas; vel eam refert ad aliud, et sic est relatio, vel eam qualificat et in se modificat, et sic est qualitas; vel connotat aliquid extrinsecum quod fit duobus modis: aut accidens connotat substantiam ut principium a quo est, et vocatur actio, aut ut subjectum in quo est, et vocatur passio; vel ut mensuram durationis et dicitur quando; vel ut mensuram extensionis localis, et dicitur ubi vel per modum dispositionis partium locati in ordine ad locum, et dicitur situs; vel per modum ornamenti superadditi, et dicitur habitus seu vestitus. (13)

§ 2 De substantia et aliis praedicamentis.

De substantia et accidenti ontologice tractabitur in ea parte metaphysicae quae pra-

[13] Vide Goudin log. maj p. 1. disp. 2. q. 1. per totum. et Roselli t. 1. q. 11. et 12.

De hac celeberrima divisione entis videri oportet librum integrum a D. Agostino scriptum suoque filio Adeodato dictum de praedicamentis Arist. Item opus duobus magnis voluminibus comprehensum, de metaphysica inscriptum, a sapientissimo P. Francisco Suarez S. J. elaboratum, ubi de singulis praedicamentis latissime agit.

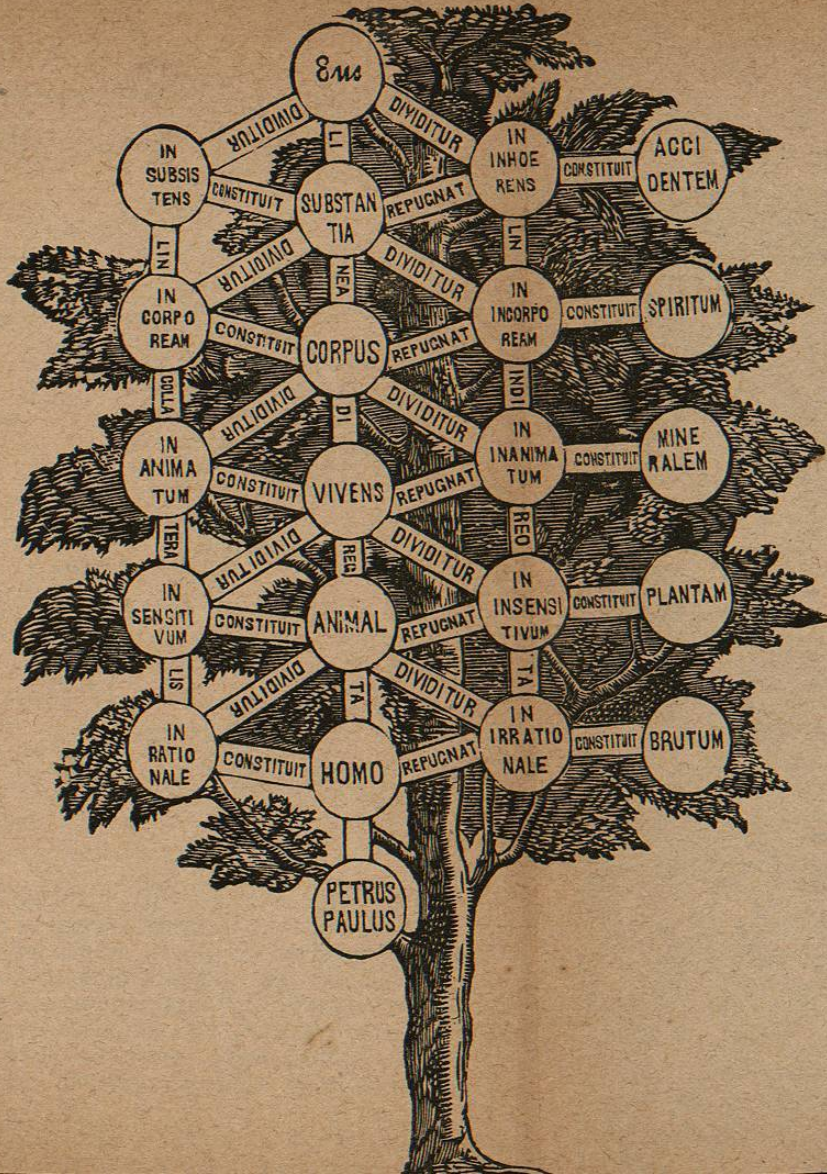
dam, in singularem scilicet et in universalem Individua, ut Petrus, Paulus, etc., vocantur primae substantiae. Quum enim substantia duo dicat, scilicet subsistere in se et substare accidentibus utrumque principaliter convenit individuis; non enim homo in communi subsistit, aegrotat, currit, studet, sed hic vel ille homo. Genus et species ut vivens, animal, homo, dicuntur substantiae secundae vel generales; genera namque et species non subsistunt nisi in individuis cum quibus identificantur, ut species humana in Socrate vel Platone.

Substantiae sex attribuuntur proprietates, quae non sunt aliquid realiter distinctum ab ipsa, sed tantum quaedam notiones secundae intentionis et praedicata mere logica.—Secunda est non habere contrarium stricte sumptum nam contraria sunt ea quae ab eodem subjecto se expellunt; unde sicut substantia non est in subjecto ita quoque non potest a subjecto per aliam expelli.—Tertia est non suscipere magis aut minus, nam substantia, quae cum quae sit ejus dignitas, non magis aut minus in se subsistit.—Quarta est esse subjectum contrariorum; siquidem quum substantia sit subjectum et basis accidentium potest suscipere visicim accidentia contraria.—Quinta est praedicari univoce de suis inferioribus et haec proprietas convenit solum substantiis

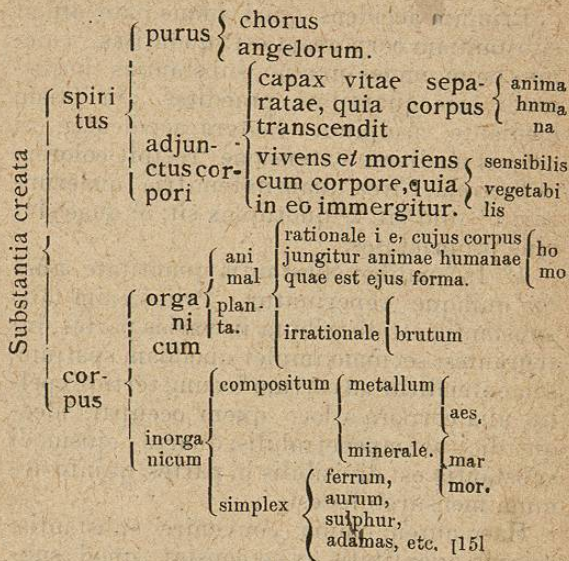
secundis quae praedicantur de primis.—
Sexta est esse *hoc aliquid*, id est aliquid per
se subsistens et substantive expressum, ad dif-
ferentiam accidentium quae solum signifi-
cant *quale*, et exprimuntur adjective. (14)

Arbor praedicamentalis substantiae crea-
tae (Deus enim, ut in metaphisica ostende-
tur, neque est in genere substantiae, neque
in genere entis), genera scilicet, species et
individua quae illud supremum genus divi-
dunt, si adaequate describeretur omnia crea-
ta in suo gradu et ordine exhiberet, quod
scientiam humanam penitus transcendit. In
schola tritum erat rude quoddam exemplar,
arbor Porphyrii nominatum, valde imperfe-

(14) Vide Goudin log. maj. p. 1. disp. 2.
q. 2. per totum praecipue a. 3.

ctum. Haec ordinatio sic abbreviari potest

(15) Vide instit. phil. Auctore Purchotio ubi reperies in fine schemata arboris Porphyrii secundum doctrinam Arist. et arboris ad mentem Platonis. In eodem Auctore reperies (log. 1. p. c. 5.) septem categorias a junioribus philosophis excogitatas et his versibus comprehensas

Mens, mensura, quies, motus, positura, figura.
Sunt cum materia cunctarum exordia rerum.

2. DE QUANTITATE.

Primum accidens quod immediate afficit substantiam corpoream est quantitas, videmus enim omnes omnino substantias hujusmodi esse quantitate praeditas, qua etiam mediante accipiunt caetera accidentia; ut corpus mediante extensione recipit colorem et figuram. Circa quantitatem tria quaeruntur: 1° quid sit; 2° quotuplex sit; 3° quae sint ejus proprietates.

1° In qualibet substantia quantitate affecta quinque reperiuntur. Primo enim talis substantia est distributa in varias partes integrantes; secundo implet quoddam spatium, seu extenditur ad certum locum; tertio expellit alia corpora a loco quem occupat, ideoque dicitur impenetrabilis; quarto ejusmodi substantia est divisibilis in partes; quinto demum mensurabilis est.

Haec autem omnia convenire substantiae ratione quantitatis ex eo constat quod substantiae spirituales, ut angeli, quia carent quantitate, his etiam omnibus carent. Nec enim integrantur ex variis partibus; nec implent proprie spatium; nec se mutuo a loco expellunt; imo omnes, etiam in minutissimo spatio, existere possunt; nec sunt capaces di-

De his etiam agit laqvier ac etiam de arbor e praedicamentali in p. 1. log. c. 2. a. 8. n. 4 et 5.

